اي ڪاش!

فضول ڳالهائڻ جي عادت ختم ٿي وڃي

22-February-2018

هفتيوار سنتن ڀري اجتماع ۾ ٿيڻ وارو

سُنّتن ڀريو بيان

(For Islamic Sisters)

هرمبلغ بيان ڪرڻ کان پهريان گهٽ ۾ گهٽ تي پيرا پڙهي

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ وَالصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِيْنَ
اَمَّا بَعْدُ فَاَعُوْذُ بِاللّٰهِ مِنَ الشَّيْطٰنِ الرَّجِيْمِ ؕ بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ ؕ

اي ڪاش! فضول ڳالهائڻ جي عادت ختم ٿي وڃي

اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا رَسُوْلَ الله وَعَلٰى اٰلِكَ وَاَصْحٰبِكَ يَا حَبِيْبَ الله
اَلصَّلٰوةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكَ يَا نَبِيَّ الله وَعَلٰى اٰلِكَ وَاَصْحٰبِكَ يَا نُوْرَ الله

دُرُود شريف جي فضيلت

سرڪارِ نامدار، ٻنهي جهانن جي مالڪ ۽ مُختار صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جو فرمانِ خُوشبودار آهي: جڏهن خميس جو ڏينهن ايندو آهي، الله عَزَّوَجَلَّ ملائڪن کي موڪليندو آهي جن وٽ چاندي جا ڪاغذ ۽ سون جا قلم هوندا آهن، اهي خميس جي ڏينهن ۽ جُمُعه جي رات مون تي ڪثرت سان دُرُودِ پاڪ پڙهڻ وارن جا نالا لکندا آهن. (کنز العمال،کتاب الاذکار،الباب السادس فی الصلاة ...الخ ،الجزء۱،۱/۲۵۰، رقم:۲۱۷۴)

يانبی! بے کار باتوں کی ہو عادت مجھ سے دُور بس دُرُودِ پاک کی ہو خُوب کثرت یارسول

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! ثواب حاصل ڪرڻ خاطر بيان ٻڌڻ کان پهريان سنيون سنيون نِيّتون ڪري وٺون ٿيون. فرمانِ مصطفيٰ صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ: "نِيَّةُ الْمُؤْمِنِ خَيْرٌ مِّنْ عَمَلِهٖ" يعني مسلمان جي نِيّت ان جي عمل کان بهتر آهي.
(المعجم الكبير،سهل بن الساعدي...الخ ج 6، ص 185، الحديث: 5942)

ٻه مدني گُل: (1) بغير سني نيّت جي ڪنهن به نيڪ عمل جو ثواب ناهي ملندو.
(2) جيتريون سنيون نِيّتون وڌيڪ، اوترو ثواب به وڌيڪ.

بيان ٻڌڻ جون نِيّتون

www.dawateislami.net

۞ نگاهون جهڪائي پوري توجه سان بيان ٻڌندس ۞ ٽيڪ لڳائي ويهڻ بدران علمِ دين جي تعظيم خاطر جيترو ٿي سگهيو ٻئي گوڏا وچائي ويهندس ۞ ضرورت پوڻ تي ٻين اسلامي ڀينرن جي لاءِ سِرڪي جاءِ ڪشاده ڪندس ۞ ڌِڪو وغيره لڳو ته صبر ڪندس، گهوري ڏسڻ ۽ اَٽڪڻ کان بچندس ۞ صَلُّوا عَلَي الحَبِيب! اُذكُرُوالله , تُوبُوا اِلَي الله! وغيره ٻڌي ثواب ڪمائڻ ۽ صدا لڳائڻ واريءَ جي دِل جوئي جي لاءِ آهستہ آواز سان جواب ڏيندس ۞ بيان کان پوءِ پاڻ اڳتي وڌي سلام، مصافحو ۽ انفرادي ڪوشش ڪندس-دوران بيان موبائل جي غيرضروري استعمال کان بچندس،نہ بيان ريڪارڊ ڪندس نہ ئي ٻئي ڪنهن قسم جو آواز ڇو تہ ان جي اجازت ناهي،جيڪو ڪجهه ٻُڌندس،ان کي ٻڌي ۽ سمجهي ڪري ان تي عمل ڪرڻ ۽ ان کي بعد ۾ ٻين تائين پهچائي نيڪي جي دعوت عام ڪرڻ جي سعادت حاصل ڪندس.

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب!   صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! يقيناً زبان (Tongue) الله پاڪ جي عظيم نعمتن مان هڪ نعمت آهي، جيڪو شخص هن نعمت جو بهترين استعمال ڪري ٿو تہ ان مان دُنيا ۾ بہ فائدو ڪٽي ٿو ۽ آخرت ۾ بہ ان جون برڪتون ڏسندو. پر جيڪو پنهنجي زبان کي کلي ڇوٽ ڏئي ان جي لگام ڍري ڪندو آهي تہ هو دنيا ۽ آخرت ۾ ذِلّت ۽ رُسوائي جو مُنهن ڏسندو آهي. اڄ اسان زبان جي حفاظت جي باري ۾ مختلف مدني گل ٻڌڻ جي سعادت حاصل ڪنديون سين، اچو! سڀ کان پهريان هڪ ايمان افروز حڪايت ٻڌي ونو، جيئن تہ

حضرت سَيدُنا عُمر بن سليم رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰي عَلَيه فرمائن ٿا: هڪ ڀيري حضرتِ سَيدُنا عيسيٰ عَلَيه السَّلام پنهنجن حوّارين (يعني پنهنجي ساٿين) وٽ هن حالت ۾ تشريف ڪٽي ويا جو سندن جسمِ اَنور تي اُن (پشم) جو جُبّو هو. اگهاڙين

پيرين هئا ۽ مٽي تي بہ ڪو ڪپڙو وغيره نہ هو، ۽ اکين مان ڳوڙها نڪري رهيا هئا، بک جي ڪري سندن رَنگ بدلجي چڪو هو ۽ اُڄ جي شِدّت سبب چَپ بلڪل سُڪي چڪا هئا. پاڻ عَلَيه السَّلام پنهنجي حَوارين کي سلام ڪيائون ۽ ڪجهہ نصيحتون ڪرڻ کان بعد زبان جي حفاظت جي باري ۾ مدني گل بيان ڪندي ارشاد فرمايائون: اي انسانو! توهان فُضول ڳالهائڻ کان بچندا رهو، ڪڏهن بہ ذِڪرُ الله جي علاوه پنهنجي زبان مان ڪو لفظ نہ ڪيو، نہ تہ توهان جون دليون سَخت ٿي وينديون، بيشڪ دليون نَرم هونديون آهن پر فُضول ڳالهائڻ انهن کي سَخت ڪندو آهي. ۽ جنهن شخص جي دل سَخت ٿي وڃي اهو الله پاڪ جي رَحمت کان محروم ٿي ويندو آهي. (عيون الحڪايات، ١/١٨٥ملتقطا) اڇودعا ڪريون ٿا

بولوں نہ فضول اور رہیں نیچی نگاہیں آنکھوں کا زباں کا دے خدا قفلِ مدینہ

دوزخ کی کہاں تاب ہے کمزور بدن میں ہر عضو کا عطّارؔ لگا قفلِ مدینہ

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! توهان ڏٺو الله پاڪ جي نبي حضرت سَيِدُنا عيسٰي رُوحُ الله عَلَيه السَّلام پنهنجن حَوارين (يعني پنهنجي ساٿين) کي جيڪي نصيحتون ڪيون ان ۾ فُضول ڳالهائڻ کان بچڻ ۽ پنهنجي زبان کي ذِڪرُ الله سان تَر رکڻ جو حڪم بہ ارشاد فرمايائون ۽ وڌيڪ اهو بہ فرمايائون تہ فُضول ڳالهائڻ دل جي سَختي جو بہ سبب آهي. ياد رکو! هن زبان جي ذَريعي اسان جتي ذڪر۽ دُرُود، نعت ۽ بيان ۽ نيڪي جي دعوت ڏئي نيڪيون ڪري جنّت جي هميشہ واري نعمتن جون حقدار بڻجي سگهون ٿيون اتي ان جي غلط استعمال مثال طور ڪفريہ جملا، حرام جملا، ڪنهن جي غيبت ڪرڻ، چغلي هڻڻ، گار ڏيڻ وغيره جهڙن گناهن ۾ پئجي عذابِ نار ۾ گرفتار بہ ٿي سگهون ٿيون- افسوس! اڄڪلهہ زبان جي حفاظت جو تصوُّر تقريباً ختم ٿيندو پيو

وڃي، اسان کي هن ڳالھ جو احساس ئي نہ آهي تہ گوشت جو اهو ننڍڙو ٽڪرو جيڪو ٻن چپن ۽ ٻن ڄاڙين جي پهري ۾ آهي، ڪهڙي طرح اسان جي سڄي وُجُود کي دُنيوي ۽ اُخروي مصيبتن ۾ مبُتلا ڪري سگھي ٿو- پر نتيجن (Results) کان بي پرواھ ٿي ڪري، بنا سوچڻ سمجھڻ جي ڳالهيندي رهڻ اسان جي عادت بڻجي چڪي آهي، ياد رکو! اسان جي زبان مان نڪتل هڪ هڪ حرف الله ڪريم جا معصوم ملائڪ لکن ٿا جيئن تہ سيپارو 26 سُوْرَۃ قٓ جي آيت نمبر 18 ۾ ارشادِ ربّ ڪريم آهي:

مَا يَلۡفِظُ مِنۡ قَوۡلٍ اِلَّا لَدَيۡهِ رَقِيۡبٌ عَتِيۡدٌ ﴿۱۸﴾

ترجمو ڪنزالايمان: اهو ڪا ڳالھ زبان مان نٿو ڪڍي مگر ان وٽ هڪ نگهبان تيار ويٺو آهي-

توهان تي ڪجھ نگهبان آهن

حضرت سيدُنا عطاء بن اَبي رَباح رَحۡمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰي عَلَيۡه ارشاد فرمائن ٿا: توهان کان پهريان وارا ماڻهو فُضُول ڪلام ناپسند ڪندا هئا ۽ انهن وٽ قرآن ۽ سُنَّت، نيڪي جي دعوت ڏيڻ، بُرائي کان منع ڪرڻ ۽ دُنياوي زندگي جي ضرورت جي علاوہ هر ڪلام فضول هو، ڇا توهان کي هن ڳالھ جو علم نہ آهي تہ بيشڪ توهان تي ڪجھ مُعزّز لکڻ وارا نگهبان آهن جن مان هڪ ساڄي ويٺل آهي ۽ ٻيو کاٻي، ڪا ڳالھ اهو زبان مان ناهي ڪڍندو جو ان وٽ هڪ مُحافظ تيار نہ ويٺل هجي. ڇا توهان مان ڪو هن ڳالھ کان حياء نٿو ڪري تہ جڏهن ان جو اعمال نامو کوليو وڃي تہ جنهن کي ان پنهنجي ڏينهن جي اِبتدا ئي ۾ پري چڏيو هو تہ ان ۾ اڪثر اهي ڳالهيون هجن جنهن جو دين ۽ دنيا کان ڪو تعلق نہ هجي. (احياء العلوم، ۳۴۸/۳) اچو فضول ۽ بيڪار ڳالهين کان بچڻ جي دعا ڪريون ٿا:

میں بے کار باتوں سے بچ کے ہمیشہ کروں تیری حمد و ثنا یاالٰہی

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! ٻڌو اوهان ته اسان جي زبان مان نڪتل هر هر لفظ ملائڪ لکندا آهن. ٿورو غور ته ڪريو اسان سڄي ڏينهن ۾ خبر ناهي ڪيتري فضول گفتگو ڪريون ٿيون، خبر ناهي ڪيترن ماڻهن جي غيبت ۽ چغلي ڪنديون آهيون، خبر ناهي ڪهڙيون ڪهڙيون بريون ڳالهيون پنهنجي زبان مان ڪيون ٿيون، زبان جي بڪواس سان ڪيترن کي لاجواب ڪنديون آهيون، فضول بحث مُباحَثن ۾ ڪوبه اسان کان ڪٽي نٿو سگهي پر ڪڏهن اسان اهو به سوچيو ته هنن فضول ڳالهين ۽ بحثن سان دنيا ۾ اسان ماڻهن کي ته خاموش ڪرائي سگهون ٿيون، انهن تي پنهنجي ڌاڪ ته ويهاري سگهون ٿيون پر سياڻي قيامت جي ڏينهن جڏهن ميدان محشر قائم ٿيندو، حضور نبي ڪريم صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ ۽ تمام انبياءِ ڪرام عَلَيهِمُ السَّلَام پنهنجي پنهنجي اُمّتن سان گڏ جلوه فرما هوندا، اولياءِ ڪرام ۽ اسان جا اهي مُتعلقين ۽ پيار ڪندڙ به موجود هندا جنهن جي سامهون دنيا ۾ اسان جي عزت هئي اهڙي ۾ سڄ باه وَسائي رهيو هوندو، ٽامي (Copper) جي ٽهڪندڙ زمين هوندي ۽ هر هڪ کي پنهنجو اعمال نامو سيني جي اڳيان پڙهي ٻڌائڻو پوندو. جيئن سيپارو 15 سُوره بني اِسرائيل آيت نمبر 14،13 ۾ ارشادِ خُداوندي آهي:

وَنُخْرِجُ لَهٗ يَوْمَ الْقِيٰمَةِ كِتٰبًا يَّلْقٰىهُ مَنْشُوْرًا ﴿١٣﴾ اِقْرَاْ كِتٰبَكَ ؕ كَفٰى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ حَسِيْبًا ﴿١٤﴾

ترجمو ڪنزالايمان: ۽ اُن جي لاءِ قيامت جي ڏينهن هڪ لِکيو ڪيڏاسي جنهن کي کُليل ڏِسندو. فرمايو وِيندو ته پڙهه پنهنجو عمل نامو اڄ پنهنجي حساب ڪرڻ جي واسطي تُون پاڻ ڪافي آهين.

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! ٿورو سوچيو! بروزِ محشر تمام اَوّلين ۽ آخرين جي موجودگي ۾ پنهنجو اهو اعمال نامو ڪهڙي طرح پڙهي ٻڌائينديون سين؟ جيڪو فُضول گفتگو سان ڀريل هوندو، جيڪو اعمال نامو گارگند ۽ بدڪلامي سان ڀريل هوندو، جنهن ۾ مسلمانن جي باري ۾ دل ٽوڙڻ

وارا جُملا موجود هوندا، جنهن اعمال نامي ۾ مسلمانن جي غيبت، چُغلي ۽ ڪوڙ جهڙا گُناهه موجود هوندا؟ اهو اعمال نامو سيني جي اڳيان ڪيئن ٻڌائي سگهنديون سين، ڪيئن ماڻهن کان اکيون ملائي سگهنديون سين؟ تنهنڪري اسان کي ڪوشش ڪرڻ گهرجي تہ گهٽ مان گهٽ گفتگو ڪريون ۽ فضول ڳالهين کان بچندي صرف ڪم جي ڳالهه ڪريون يا چڱي ڳالهه ڪريون ڇوتہ فُضُول ڳالهيون ڪرڻ ۾ اسان جو نُقصان ئي نُقصان آهي.

حُجَّةُ الاِسلام حضرتِ سَيِدُنا امام محمد غزالي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰي عَلَيْه چار سببن جي ڪري فُضُول ڳالهين جا نُقصان بيان ڪن ٿا: (1) فُضُول ڳالهيون ڪراماً ڪاتِبين (يعني عمل لکڻ واري ملائڪن) کي لکڻيون پون ٿيون، تنهنڪري انسان کي گهرجي تہ ان کان شَرم ڪري ۽ انهن کي فُضُول ڳالهيون لکڻ جي تڪليف نہ ڏي. (2) فُضُول ڳالهين جي مَذَمَّت ۽ برائي ۾ ٻيو سبب بيان ڪن ٿا تہ هي ڳالهہ سٺي نہ آهي جو فضول ڳالهين سان ڀريل اعمال نامو الله ڪريم جي بارگاهہ ۾ پيش ٿئي. (3) فُضُول ڳالهين جي مَذَمَّت جو ٽيو سبب هي آهي تہ الله جي درٻار ۾ تمام مخلوق جي اڳيان ٻانهي کي حڪم ٿيندو تہ پنهنجو اعمال نامو پڙهي ٻڌاءِ! هاڻي قِيامت جون خوفناڪ سختيون ان جي اڳيان هونديون، انسان بي لباس هوندو، سخت اُڃايل هوندو، بُک جي ڪري چيلهہ ڇٻي ٿي رهي هوندي، جنَّت ۾ وڃڻ کان روڪيو ويو هوندو ۽ هر قسم جي راحت ان تي بند ڪئي وئي هوندي، (غور ڪريو اهڙي تڪليف واري حالتن ۾ فُضُول ڳالهين سان ڀريل اعمال نامو پڙهي ٻڌائڻ ڪيتري قَدَر پريشان ڪندڙ هوندو!) (4) فُضُول ڳالهين جي مَذَمَّت جو چوٿون سبب هي آهي تہ بروزِ قيامت ٻانهي کي فُضول ڳالهين تي مَلامت ڪئي ويندي ۽ ان کي شرمسار ڪيو ويندو. ٻانهي وٽ ان جو ڪو جواب نہ هوندو ۽ هو رب تعاليٰ جي سامهون شرم ۽ نَدامت سان پاڻي پاڻي ٿي ويندو. (مِنهاجُ العابِدين، ص٦٧)

اي ڪاش!

www.dawateislami.net

ميری زبان تر رہے ذِکر و دُرود سے
بے جا ہنسوں کبھی نہ کروں گفتگو فضول

صَلُّوا عَلَی الْحَبِیب! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! بروزِ محشر ان رُسوائي کان پاڻ کي بچائڻ جي لاءِ زبان جي حفاظت جو ذِهن بڻايو، فُضُول گفتگو کان بچڻ جي عادت بڻايو ڇوته گهڻ ڳالهائڻ اهڙو عمل آهي جو ان تي ابُوالبشر حضرت سَيدُنا آدم عَلَيهِ السَّلَام کان ان جو عهد (Promise) ورتو ويو آهي، جيئن ته

بابا سائين! اوهان ڳالهايو ڇو نٿا؟

حضرت سيدُنا عبدُالله بن عباس رَضِيَ اللهُ تَعَالٰي عَنهمَا کان روايت آهي ته حضرت سَيدُنا آدم عَلَيه السَّلَام جڏهن زمين تي موڪليا ويا ته سندن کي تمام گهڻو اولاد ٿيو. هڪ ڏينهن سندن پٽ، پوٽا ۽ پڙ پوٽا سيئي پاڻ وٽ گڏ ٿي ڳالهيون ڪري رهيا هئا ۽ جڏهن ته پاڻ عَلَيه السَّلَام خاموش ويٺا رهيا ۽ ڪا گفتگو نه ڪئي. اولاد عرض ڪيو: بابا سائين! ڇا ڳالهه آهي اسان گفتگو ڪري رهيا آهيون ۽ اوهان ماٺ آهيو؟ حضرت سيدُنا آدم عَلَيه السَّلَام جن ارشاد فرمايو: اي منهنجا فرزندو! جڏهن الله ڪريم مون کي پنهنجو قُرب (يعني جنت) کان زمين تي لاٿو ته مون سان اهو عهد ورتو هو ته اي آدم! گفتگو گهٽ ڪجان ايستائين جو منهنجي قُرب ۾ موٽي اچو. (تاريخ بغداد،٧/ ٣٣٩،رقم:٣٨٤٣:ابوعلي مؤدب حسن بن شبيب)

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! ڏٺو اوهان گهٽ مان گهٽ گفتگو ڪرڻ جي ڪيتري قدر اَهميت آهي جو خود ربِ ڪريم پنهنجي برگزيده نبي عَلَيه السَّلَام کي گهٽ گفتگو ڪرڻ جو حڪم ارشاد فرمائي رهيو آهي ته اسان کي پنهنجي زبان جي حفاظت ڪرڻ ۽ ان کي فضول ڳالهين کان بچائڻ جي لاءِ ڪيتري قدر اِحتياط جي حاجت آهي. افسوس صد افسوس! اسان نه زبان جو قفلِ مدينه لڳائڻ جو ذهن رکون ٿيون ۽ نه گهڻو ڳالهائڻ ۽ بي انتها فضول گفتگو ڪرڻ

ڪان گهبرايون ٿيون. اها زبان ئي تہ آهي جنهن جي غلط استعمال جي ڪري ڪيئي ماڻهو جهنّم (Hell) ۾ داخل ڪيا ويندا، جيئن تہ

بُري ڳالهه دوزخ ۾ منهن پر ڪرائيندي!

حضرت سيدُنا عُباده بن صامِت رَضِیَ اللہ تَعَالٰی عَنْہ ڪان روايت آهي الله جا پيارا حبيب صَلَّی اللہ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم هڪ ڏينهن گهران ٻاهر تشريف فرما ٿيا ۽ سُواري تي سُوار ٿيا تہ حضرت سيدُنا مُعاذ بن جَبَل رَضِیَ اللہ تَعَالٰی عَنْہ جن عرض ڪيو: يارَسُولَ الله ڪهڙو عمل سڀ ڪان افضل آهي؟ پاڻ صَلَّی اللہ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جن پنهنجي مُبارڪ منهن ڏانهن اشارو ڪري ارشاد فرمايائون: نيڪي جي ڳالهه جي علاوه خاموش رهڻ. عرض ڪيو: اسان زبان مان جيڪو ڪجهہ ڳالهايون ٿا ان تي الله پاڪ اسان جي پڪڙ فرمائيندو؟ تہ سرڪارِ مدينہ صَلَّی اللہ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم جن ان جي ران تي هٿ هڻندي ارشاد فرمايو: اي مُعاذ! زبانن مان نڪتل ئي ماڻهن ڪي منهن پر جهنم ۾ ڪرائيندو. تہ جيڪو الله ڪريم ۽ آخرت جي ڏينهن تي ايمان رکي ٿو ان ڪي گهرجي تہ چڱي ڳالهه ڪري يا بُري ڳالهه ڪان خاموش رهي. (پوءِ ارشاد فرمايائون:) چڱي ڳالهه ڪريو فائدي ۾ رهندوء ۽ بُرين ڳالهين ڪان خاموش رهو سلامت رهندو. (مستدرڪ حاڪم، ڪتاب الادب، قولوا خيرا تغنموا...الخ ، ۵/ ۴۰۷، حديث:۷۸۴۴، بتغيرقليل)

فضول اور بیکار باتوں کے بدلے
کروں کاش! ہر دم مدینے کی باتیں

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

بي فائده گفتگو ڇا کي چئبو آهي

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! اوهان ڏٺو تہ اسان جي پياري آقا صَلَّی اللہ تَعَالٰی عَلَیْہِ وَاٰلِہٖ وَسَلَّم سلامت رهڻ جو ڪيترو پيارو نسخو اِرشاد فرمايو تہ سلامتي انهيءَ ۾ آهي تہ انسان پنهنجي زبان مان چڱي ڳالهه ڪدي ۽ بُرين ڳالهين ڪان بچندو رهي. ياد رکو! زبان جو قُفلِ مدينہ لڳائڻ ۽ فُضُول گفتگو جي آفتن ڪان بچڻ ۾ اسان

انهيءَ وقت ڪامياب ٿي سگهنديون سين جڏهن اسان کي معلوم هجي ته فضول گفتگو ڇا کي چئبو آهي، جيئن هن باري ۾

حضرت سَيِّدُنا امام غزالي رَحۡمَةُ اللهِ تَعَالٰي عَلَيۡه فرمائن ٿا: بي فائده گفتگو جي تعريف (Definition) هيءَ آهي ته توهان جو اهڙو ڪلام ڪرڻ، جو جيڪڏهن ان کان رکي وڃي ته گناهه گار نه ٿئي ۽ نه ئي في الحال يا آئنده ڪو نقصان ٿئي. مثال طور توهان ڪنهن مجلس ۾ ماڻهن جي اڳيان پنهنجي سفر جو تذڪرو ڪريو ۽ ان ۾ جيڪي جبل ۽ نهرون ڏٺيون ۽ جيڪي واقعات توهان سان پيش آيا انهن کي بيان ڪريو اهڙي طرح جيڪو کاڌو ۽ ڪپڙا توهان کي سنا لڳا انهن کي ۽ مختلف شهرن جي مشائخن جون تعجب واريون ڳالهيون ۽ انهن جا تعجب انگيز واقعا ذڪر ڪريو. ته هي اهي ڪم آهن جو جيڪڏهن توهان انهن کي بيان نه به ڪريو ها تڏهن به گنهگار نه ٿيو ها ۽ نه ئي ڪو نقصان ٿئي ها. پوءِ جيڪڏهن توهان هن ڳالهه جي ڀرپور ڪوشش ڪريو ته واقعو بيان ڪرڻ ۾ ڪا ڪمي بيشي نه ٿئي ۽ نه ان ۾ ڪنهن جي غيبت ۽ نه مخلوقِ خُدا جي مَذمَّت ٿئي، ان سمورين احتياطن جي باوجود به توهان پنهنجو وقت برباد ڪرڻ وارا ٿيندو. ۽ فضول گفتگو جي آفتن کان ڪيئن بچي سگهندو. (احياء العلوم،۳/۳۴۵، ملتقطاً)

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون!ٻڌو اوهان ته بي فائده ڪلام مان مُراد هي آهي ته جنهن جي نه ڪرڻ سان ڪوئي نقصان نه ٿئي، بس اسان کي ڳالهه ڪرڻ کان اڳ ۾ ان جي نتيجي تي غور ڪرڻ گهرجي ته ان سان منهنجي آخرت جو ڪو فائدو آهي يا نه، جيڪڏهن فائدو هجي ته ڪئي وڃي نه ته خاموشي اختيار ڪئي وڃي. اسان جي ذهنن ۾ جيڪڏهن فضول ۽ بيهوده گفتگو جي سبب محشر جي ڏينهن رُسوائي جو تصور هوندو ته اسان گهٽ گفتگو ڪرڻ واريون ۽ فُضُول گفتگو کان بچڻ واريون بڻجي وينديون سين ڇوته جنهن کي ڪو دُنياوي فڪر لاحق ٿيندي آهي ته ان جو دل انهيءَ ڏي لڳل رهندو آهي، مثال

طور ڪنهن جي ماءُ پيءُ يا رشتيدار جو اوچتو انتقال (Death) ٿي وڃي، يا هلندڙ ڪاروبار اوچتو ڪنهن حادثي جو شڪار ٿي وڃي يا بند ٿي وڃي، ڳالهه ڳالهه تي گهريلو جهيڙا شروع ٿي وڃن ته پاڻهي تي خاموشي طاري ٿي ويندي آهي، اهڙي طرح جيڪڏهن اسان کي جهنم جي عذابن جو تذڪرو ٻڌي فڪرِ آخرت نصيب ٿي وڃي، خوفِ خدا سان اسان جي دل ڏڪي وڃي ته اِنْ شَآءَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ اسان جي چپن تي به خاموشي طاري ٿي ويندي. پر اسان ته ڪنهن گهڙي خاموش نٿيون رهون، هر وقت بغير سوچي سمجهي ڳالهائيندڙيون رهنديون آهيون. جيڪڏهن اسان پنهنجي پياري آقا مدني مصطفيٰ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جي مبارڪ سيرت جو مطالعو ڪريون ته خبر پوندي ته اسان جا پيارا آقا صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ تمام گهٽ گفتگو ڪندا هئا، اڪثر خاموش رهندا هئا جيئن ته حضرت سيدُنا جابر بن سَمُرَه رَضِیَ اللّٰهُ تَعَالٰی عَنْه فرمائن ٿا ته رسولِ پاڪ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ تمام گهڻو خاموش رهندا هئا. (مسندامام احمد،مسندالبصريين،حديث جابربن سمرة،۷/ ۴۰۴، حديث:۲۰۸۳۶ملتقطا)

حڪيمُ الامت حضرت مُفتي احمد يار خان نعيمي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰي عَلَيْه هن حديثِ پاڪ جي تحت فرمائن ٿا: خاموشي مان مُراد دُنياوي ڪلام کان خاموشي نه ته حضورِ اقدس (صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ) جي زبان شريف الله (پاڪ) جي ذڪر ۾ تر رهندي هئي، ماڻهن کان بلاضرورت گفتگو نه ڪندا هئا، هي ذڪر آهي جائز ڪلام جو، ناجائزڪلام ته سڄي عُمر زبان شريف تي آيو ئي نه. حُضُور (صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ) سراپا حق آهن، پوءِ اوهان تائين باطل جي رسائي ڪيئن ٿئي. (مرآة المناجيح،۸/۸۱)

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! نبي ڪريم صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ نه صرف پاڻ زبان جي حفاظت ڪندا هئا بلڪ پاڻ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ پنهنجي اُمَّت کي به خاموشي اختيار ڪرڻ جي تمام گهڻي ترغيب ڏياري بلڪ تاڪيد فرمائي آهي، اچو! خاموشي جي فضيلتن تي مشتمل 6فرامينِ مُصطفيٰ صَلَّی اللّٰهُ تَعَالٰی عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ ٻڌو. جيئن ته

www.dawateislami.net

(1) ارشاد فرمايائون: ”ڇا مان توهان کي سيني کان يلي ۽ سيني کان سولي عمل جي باري ۾ نه ٻڌايان؟ صحابي رسول عرض ڪيو: منهنجا ماءُ پيءُ اوهان تي قربان! ڇو نه، ضرور ارشاد فرمايو. ارشاد فرمايائون: اهو حُسنِ اخلاق ۽ ڊگهي خاموشي آهي، انهن ٻنهن کي لازِمي اختيار ڪريو ڇوته توهان الله ڪريم جي بارگاهه ۾ انهن جهڙو ٻيو ڪو عمل نٿا ڪٽي وڃي سگهو.“ (موسوعة ابن ابي الدنيا،ڪتاب الصمت وأداب اللسان،٧/ ٣٤٦، حديث:٦٥٠)

(2) ارشاد فرمايائون: خاموشي سڀ کان اعليٰ عبادت آهي. (تاريخ اصبهان لابي نعيم،٢/ ٣٤، رقم :٩٩٩،عبدالله بن محمدبن موسي البازيار)

(3) ارشاد فرمايائون: جيڪو سلامت رهڻ چاهي ٿو، ان تي خاموشي لازم آهي. (مسندابي يعلي،مسندانس بن مالڪ،٣/ ٢٧١،حديث:٣٥٩٥)

(4) ارشاد فرمايائون: جيڪو خاموش رهيو ان نَجات ماٽي. (ترمذي، ڪتاب صفة القيامة، رقم: ٢٥٠٩، ٢٢٥/٤)

(5) ارشاد فرمايائون: ٻانهو ان وقت تائين ايمان جي حقيقت نٿو ماٽي سگهي جيستائين پنهنجي زَبان کي روڪي نه رکي. (المعجم الاوسط ،حديث:٥،٦٥٦٣/٥٥)

(6) ارشاد فرمايائون: خُوشخبري آهي ان شخص جي لاءِ جيڪو پنهنجو زائد (وڌيڪ) ڪلام بچائي رکي ۽ زائد مال خرچ ڪري ڇڏي. (المعجم الڪبير ، مسند رڪب المصري، رقم: ٥،٤٦١٦/٧٢)

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! اوهان ٻڌو ته خاموشي جون ڪيتري قدر فضيلتون آهن، خاموشي اختيار ڪرڻ عُمده عمل آهي. خاموشي اختيار ڪرڻ بهترين عبادت آهي .خاموشي اختيار ڪرڻ سلامتي جو دليل (Proof) آهي. خاموشي اختيار ڪرڻ نجات جو سبب آهي. خاموشي اختيار ڪرڻ ايمان جي حقيقت کي ماڻڻ جو ذريعو آهي. تنهنڪري هنن حديث سڳورين ۾ بيان ڪيل فضيلتن کي ماڻڻ جي لاءِ پاڻ به زبان جي حفاظت ڪريو ۽ پنهنجي گهر وارن کي به زبان جو قفلِ مدينه لڳائڻ جو ذهن ڏيو ڇوته ڪڏهن ڪڏهن غيرضَروري

ڳالهيون ڪندي ”گناهن ڀري“ ڳالهين ۾ پئجي وڃڻ جو قوي اِمڪان رهندو آهي، تنهنڪري خاموشي ۾ئي ڀلائي آهي.

يا ربّ نہ ضَرورت کے سِوا کچھ کبھی بولوں! اللہ زَباں کا ہو عطا قفلِ مدینہ

بک بک کی یہ عادت نہ سرِ حشر پھنسا دے اللہ زَباں کا ہو عطا قفلِ مدینہ

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیب! صَلَّی اللّٰہُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

8 مدني ڪمن مان هڪ مدني ڪم ”انفرادي ڪوشش“

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! زبان جي حفاظت جو جَذبو ماڻڻ ۽ فُضُول گوئي کان پاڻ کي بچائڻ جي لاءِ عاشقانِ رسول جي مدني تحريڪ دعوتِ اسلامي جي مدني ماحول سان وابستہ ٿي وڃو ۽ ذيلي حلقي جي 8مدني ڪمن ۾ وڌ کان وڌ حِصّو وٺو- 8 مدني ڪمن مان هڪ مدني ڪم ”انفرادي ڪوشش“ بہ آهي اوهان سيني اسلامي ڀينرن جي بارگاهہ ۾ مدني التجا آهي تہ نئين نئين اسلامي ڀينرن تي انفرادي ڪوشش ڪندي انهن کي دعوت اسلامي جي مدني ماحول سان وابستہ ڪيو معَلِمہ مبلّغہ مدرّسہ بڻائي ڪري دعوت اسلامي جو مدني ڪم وڌايو. اهي اسلامي ڀينرُون جيڪي ڀريان اينديون هيون هاڻي نہ ٿيون اچن، خا ص طور تي انهن تي انفرادي ڪوشش ڪري انهن کي مدني ماحول سان ٻيهر وابستہ ڪيو. شيخ طريقت امير اهلسنت باني دعوت اسلامي حضرت علامہ مولانا ابو بلال محمد الياس عطار قادري رضوي ضيائي دامت

برڪاتهم العاليه ارشاد فرمائن ٿا: دعوت اسلامي جو 99 فيصد مدني ڪم انفرادي ڪوشش سان ممڪن آهي، الحمد للهعَزَّوَجَلَّ انفرادي ڪوشس جي برڪت سان ڪئي اسلامي ڀينرون دعوت اسلامي جي مدني ماحول سان وابستہ ٿي چڪيون آهن اڇو توهان جي شوق کي وڌائڻ جي لاءِ انفرادي ڪوشش جي هڪ مدني بهار توهان جي آڏو پيش ڪريان ٿي جيئن تہ

"گناهن جي دلدل مان ڪيئن نڪتيون؟"

هڪ اسلامي ڀيڻ جي باري ۾ اچي ٿو تہ دعوت اسلامي جي مهڪندڙ مدني ماحول سان وابستہ ٿيڻ کان اڳي اهي آخرت جي فڪر کان غافل هيون. هن گناهن ڀري زندگي کان نجات جو سبب ائين ٿيو جو شيخ طريقت، اميرِ اهلسنت حضرت علامہ مولانا ابوبلال محمد الياس عطّارقادري رضوي دامت برڪاتهم العاليه جي مايہ نازتاليف "فيضانِ سنت" ۽ ڪجھ رسائلِ عطاريہ تحفي طور ان جي گهر موڪليا ويا. ائين انهن کي علم ۽ عرفان جي موتين سان ڀريل تاليف "فيضانِ سنت" پڙهڻ جي سعادت حاصل ٿي.آسان ۽ مهذب الفاظ ۽ عشق رسول جي خوشبوئن سان معطر هن تحرير جڻ ان جي اندر نئين روح ڦوڪي.جنهن جي برڪت سان انهن جي اخلاق ۽ ڪردار ۽ عمل ۾ ڏينهون ڏينهن مثبت تبديليون ظاهر ٿيڻ لڳيون. وڌيڪ ڪرم هيءُ ٿيو جو ڪجھ اسلامي ڀينرن جي انفرادي ڪوشش جي برڪت سان انهن کي دعوت اسلامي جو مشڪبار مدني ماحول هٿ آيو، جنهن جي برڪت اها ظاهر ٿي جو انهن کي پنهنجي گناهن ڀري زندگي کان توبهہ جي توفيق نصيب ٿي وئي ۽ اها پنهنجي قبر ۽ آخرت جي بهتري جي لاءِ

سنتن ڀري زندگي گزارڻ ۾ مشغول ٿي ويون. اميرِ اهلسنت دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَهْ جي فيض ۽ برڪتون حاصل ڪرڻ جي لاءِ عطاريه بہ بڻجي ويون. تحرير ڏيڻ وقت علاقائي مشاورت جي ذميداره جي حيثيت سان حسبِ توفيق دين جي خدمت ڪري رهيون آهن (انوکي ڪمائي،ص21)

اسی ماحول نے ادنیٰ کو اعلیٰ کر دیا دیکھو
اندھیرا ہی اندھیرا تھا اُجالا کر دیا دیکھو

جيڪڏهن توهان کي بہ دعوت اسلامي جي مدني ماحول جي ذريعي ڪا مدني بهار يا برڪت ملي هجي تہ آخر ۾ مدني بهارمڪتب تي جمع ڪرايو.

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب ! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

فضول ڳالهائڻ جا نقصان

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! اسان فضول گوئي جي مذمت جي باري ۾ ٻڌي رهيون آهيون. ياد رکو! بي سوچي سمجهي،جيڪو اچي چئي ڇڏڻ، بيحد خطرناڪ نتيجن جو سبب ٿي سگهي ٿو ۽ الله پاڪ جي هميشہ هميشہ جي ناراضي جو سبب بہ بڻجي سگهي ٿو. يقيناً زبان جو قُفلِ مدينہ لڳائڻ يعني پنهنجو پاڻ کي غير ضَروري ڳالهين کان بچائڻ ئي ۾ عافيت آهي ڇوتہ جيڪو شخص گهڻو ڳالهائيندو آهي عام طور غلطيون (Mistakes) بہ گهڻيون ڪندو آهي، راز (Secret) بہ ظاهر ڪندو آهي. غيبت ۽ چغلي ۽ عيب جُوئي جهڙن گناهن کان بچڻ بہ اهڙي شخص جي لاءِ گهڻو دشوار هوندو آهي، بلڪ فضول ڳالهائڻ جو عادي ڪڏهن تہ مَعَاذَ الله عَزَّوَجَلَّ ڪفريات بہ بڪيندو آهي. اچو! فضول گوئي جي ڪجھ نقصانن جي باري ۾ ٻڌون ٿيون، جيئن تہ،

(1) پنهنجي عزت وڃائي ويهندو آهي

اها هڪ حقيقت آهي ته خاموش رهڻ ۾ ندامت ۽ شرمندگي جو امڪان تمام گهٽ آهي، جڏهن ته وڌيڪ ڳالهائڻ واري شخص کي غلطي ٿيڻ تي ڪيترائي ڀيرا معافي وٺڻي پوندي آهي، ۽ دل ۾ پڇتاءُ ٿئي ٿو ته جيڪڏهن ان موقعي تي مان اتي نه ڳالهايان ها ته بهتر هو، ڇاڪاڻ ته منهنجي ڳالهائڻ تي سامهون واري سڌي سڌي ٻڌائي چار ماڻهن ۾ ذليل ڪري ڇڏيو جنهن سان منهنجو وقار به خراب ٿيو، ائين فضول گوئي ڪرڻ وارو شخص پنهنجي عزّت وڃائي ويهندو آهي، حضرت سيدنا محمد بن نضر حارثي رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰي عَلَيْه کان مَروِي آهي: وڌيڪ ڳالهائڻ سان وقار يعني رُعب (Dignity) ويندو رهندو آهي. (الموسوعة لابن ابي الدنيا،رقم:٧،٥٢/٦٠)

يا الٰہی! فالتو باتوں کی عادت دُور ہو

کاش! لب پر کوئی بھی جاری نہ ہوبے جا کلام

صَلُّوا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

(2) فحش ڪلامي ڪندو آهي

فضول ڳالهيون ڪرڻ جو هڪ نقصان هي به ٿيندو آهي ته اهڙو شخص آخرڪار فحش گفتگو ۽ بي حيائي جون ڳالهيون به ڪرڻ لڳندو آهي جيڪو انتهائي بُرو ڪم آهي ۽ ڪنهن مسلمان کي اهڙي گفتگو ڪرڻ بلڪل جُڳائي نٿي جو ته حديثِ پاڪ ۾ آهي: مومن عيب ڪيندڙ، لعنت ڪندڙ، فحش ڳالهئيندڙ ۽ بي حيا ناهي هوندو. (ترمذي،٣/ ٣٩٣،حديث: ١٩٨٤) ان مان اهي ماڻهو عبرت حاصل ڪن جيڪي پنهنجي دوستن سان گڏ ويهي خوب بي شرمي ۽ بي حيائي جون ڳالهيون ڪري پنهنجي آخرت برباد ڪن ٿا.

(3) غيبت ۽ لڙائي جهيڙي ۾ مبتلا ٿي ويندو آهي

www.dawateislami.net

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! فضول ڳالهيون ۽ فضول سوال عام طور تي غيبت ۽ لڙائي جهيڙي جو سبب بڻجي ويندا آهن، جيڪڏهن ڪنهن صحيح مقصد جي لاءِ ڪا ڳالهه پڇي وڃي ته حرج نه آهي پر عام طور سوالن جو صحيح مقصد ناهي هوندو، بلڪ پڇڻ صرف پڇڻ هوندو آهي مثال طور ڪجهه ماڻهن جي عادت هوندي آهي ڪنهن جي ڪا شيءِ ڏٺي ته ان کان پڇڻ ته اها ڪيتري ۾ ورتي آهي؟ ڪٿان ڪان ورتي آهي؟ ان جي گارنٽي ڪيترن سالن جي آهي؟ ياد رکو! بنا سبب اهي ڳالهيون پڇڻ فُضول گفتگو ۾ شمار ٿينديون آهن ۽ آخرت ۾ ان جو حساب ڏيڻو پوندو. ڪڏهن ڪڏهن ان سوالن سان غيبت، چغلي ۽ جهيڙي جهٽي جو دروازو کلي ويندو آهي، مثال طور ڪنهن ڪرائي تي گهر ورتو ته سوال ٿيندو آهي، ڪيترن ڪمرن جو آهي؟ ڪرايو ڪيترو آهي؟ ۽ مڪان مالڪ ڪيئن آهي؟ مالڪ مڪان جي باري ۾ اهو سوال نهايت خطرناڪ آهي ان جو جواب عام طور بلا اجازتِ شرعي ڪجهه ان طرح گناهن ڀريو ملندو آهي ته اسان جو مڪان مالڪ نهايت سخت مزاج آهي. بي رحم آهي ۽ خَردماغ آهي، ڪرائي ۾ هڪ ڏينهن جي به دير برداشت نٿو ڪري. ياد رکو! اهو سڀ غيبت جي زُمري ۾ اچي ٿو ۽ ڪنهن مسلمان جي غيبت ڪرڻ پاڻ کي هلاڪت ۾ مبتلا ڪرڻ آهي جيئن غيبت جون تباهه ڪاريون صفحي 26 تي آهي: غيبت ايمان کي ڪپي ڇڏيندي آهي *غيبت بُري خاتمي جو سبب آهي* گهڻي غيبت ڪرڻ واري جي دعا قبول ناهي ٿيندي *غيبت سان نَماز روزي جي نورانيت ختم ٿي ويندي آهي *غيبت سان نيڪيون برباد ٿينديون آهن * غيبت نيڪيون ساڙي ڇڏيندي آهي *غيبت ڪرڻ وارو توبه ڪري به وٺي تڏهن به سيني ڪان آخِر ۾ جنَّت ۾ داخِل ٿيندو، مطلب ته غيبت گناهه ڪبيره، قطعي حرام ۽ جهنَّم ۾ وٺي وڃڻ وارو ڪم آهي.

(4) ڪفريات ڳالهائي ڇڏيندو آهي

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! اڄوڪي دور ۾ علم کان دُوري جي ڪري ڪي ماڻهو ايتري قدر بي لگام ٿيندا پيا وڃن جو جيڪو وات ۾ ايندو آهي هڪدم بڪي ڇڏيندا آهن، گهڙي کن به نٿا غورڪن ته مان ڇا چئي رهيو آهيان؟ فضول گوئي جي اها عادت انسان کي نه ڳالهائيندڙ شيء ڳالهرائيندي آهي ۽ وڏي مصيبت ۾ ڦاسائيندي آهي۽ بعض اوقات انسان پنهنجي زبان مان ڪفريه جملا ڪڍي پنهنجو سڀ کان قيمتي سرمايي ايمان مان هٿ ڪٽي ويهندو آهي پر ان کي خبر تائين ناهي پوندي ته هو مسلمان ناهي رهيو ۽ ان جو نڪاح به ٽٽي ويو، ڪي ماڻهو ته گهڻا ئي بي حس هوندا آهن، ڳالهه ڳالهه تي هرويرو ائين تائيد طلب ڪندا آهن، ڪيئن ادا! نيڪ آهي نه! مان غَلَط ته نه پيو چوان!" اوهان جو ڇا خيال آهي؟" هاڻي ڳالهه ڀلي ناقابلِ قبول هجي پر نه چاهيندي به ها ۾ ها ملائي ڪوڙ ڳالهائڻ جو گناه ڪرڻو پوندو آهي، ان طرح فضول ڳالهائڻ وارا ماڻهو ڪڏهن ته گمراهي جون ڳالهيون بلڪ مَعَاذَ الله عَزَّ وَجَلَّ! ڪفريات بڪي به عادت مطابق تائيد حاصل ڪندا آهن ۽ ان طرح جا جملا مثال طور: "ڪيئن سائين نيڪ چئي رهيو آهيان نه؟" چئي سامهون واري کان ها چورائي بعض اوقات ان جو به ايمان برباد ڪرائيندا آهن؟ چوته هوش ۽ حواس سان ڪفر جي تائيد به ڪفر آهي. ڪفريه ڪلمات جي باري ۾ مزيد اهم معلومات جي لاءِ شيخ طريقت ,اميراهلسنت دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه جو بهترين ڪتاب "ڪفريه ڪلمات جي باري ۾ سوال جواب " جو مطالعو انتهائي مفيد آهي .

يارَبّ! نہ ضرورت کے سِوا کبھی کچھ بولوں

اللہ زَباں کا ہو عطا قُفلِ مدینہ

صَلُّوا عَلَی الْحَبِیب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

www.dawateislami.net

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون!ياد رکو! فضول گفتگو هر طرح سان مذمت لائق آهي. هن باري ۾ امام غزالي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْه فرمائن ٿا: هن ۾ بي فائده گفتگو به شامل آهي ۽ اها گفتگو به جيڪا مفيد ته هجي پر حاجت کان وڌيڪ هجي چوته مُفيد کم کي مختصر گفتگو جي ذريعي به ذڪر ڪرڻ ممڪن آهي ۽ وڌائي ۽ تڪرار سان به ذڪر ڪرڻ ممڪن آهي. جڏهن هڪ جملي جي ذريعي پنهنجي مقصد کي ادا ڪري سگهي ٿو پر ان جي باوجود ٻه جملا ڳالهائي ٿو ته ٻيو جملو فضول يعني حاجت کان وڌيڪ هوندو ۽ اهو به مذموم آهي. (احياء العلوم ، ۳/ ۱۴۱) تنهنڪري زبان جي حفاظت ڪرڻ جي لاءِ فضول ڳالهين کان بچڻ بيحد ضروري آهي اسان جي بزرگانِ دِين رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْهِمْ اَجْمَعِين جو هر هر لمحو ذِڪرُ الله ۾ گذرندو هو، پر پوءِ به اهي نيڪ ماڻهو زبان جي ڪيتري قدر حفاظت ڪندا هئا، اچو! هن باري ۾ ان هستين جا مُبارڪ قول ٻڌون ٿا، جيئن ته

ڪٿي اهو فُضول ڪلام نه ٿئي

- امير المؤمنين حضرت سَيِدُنا ابو بڪر صديق رَضِيَ الله تَعَالي عَنْه گفتگو کان بچڻ جي لاءِ پنهنجي وات ۾ پٿري رکندا هئا ۽ پنهنجي زبان ڏانهن اشارو ڪري فرمائيندا هئا: هيءَ ئي اها شيءَ آهي جيڪا مون کي هلاڪت واري جڳهن تي ڪٺي وئي آهي.

- هڪ صحابي رَضِيَ الله تَعَالي عَنْه ارشاد فرمائن ٿا: هڪ شخص مون سان ڪا ڳالهه ڪري ٿو ته ان جو جواب ڏيڻ مون کي ايترو وڌيڪ مرغوب ۽ پسنديده هوندو آهي جيترو هڪ اُڃايل شخص کي ٿڌو پاڻي به ناهي هوندو پر مان ان خوف سان ان جو جواب ناهيان ڏيندو ته ڪٿي هي فضول ڪلام نه هجي. (احياءالعلوم، ۳/ ۳۴۸)

- حضرت سيدُنا موسٰي بن علي رَحْمَةُ اللّٰهِ تَعَالٰی عَلَيْه فرمائن ٿا: بني اسرائيل جي هڪ راهب (يعني دنيا کان الڳ ٿلڳ عبادت ۾ مشغول شخص) جو قول آهي ته عورت جي زينت شرم ۽ حيا ۽ عقل مند جي زينت خاموشي آهي. (ايڪ چپ سو سکه،ص۱۶)

www.dawateislami.net

❖ حضرت سيدُنا رُبيع بن خيثم رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰى عَلَيْه ويهه سالن تائين دُنياوي گفتگو نہ ڪئي. جڏهن صبح ٿيندي هئي تہ مس، ڪاغذ ۽ قلم رکندا هئا ۽ جيڪا گفتگو بہ ڪندا هئا ان کي لکي وٺندا هئا پوءِ شام جي وقت پنهنجي نفس جو مُحاسبو ڪندا هئا. (احياء العلوم،٣/٣٣٨)

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! ڏٺو اوهان تہ اسان جي بُزرگانِ دين وٽ زبان جي ڪيتري قدر اهميت هئي جو اهي نيڪ ماڻهو هر گهڙي ذڪرِ دُرُود ۾ گذارڻ جي باوجود بہ فضول ڳالهين کان بچڻ جي لاءِ وات ۾ پٿر (Stone) رکندا هئا ۽ ڪا ڳالهہ ڪندا هئا تہ ان کي لکي وٺندا هئا ۽ شام جو ان جي باري ۾ غور ۽ فڪر ڪندا هئا. اڄوڪي دور ۾ ان جي جهلڪ اسان جي شيخِ طريقت،امير اهلسنّت دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه ۾ نظر ايندي آهي، پاڻ دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه نہ صرف پاڻ انهن بزرگن جي تعليمات تي عمل ڪرڻ وارا آهن بلڪ سندن فيضِ تربيت سان لکين ماڻهو بہ راهِ هدايت تي گامزن ٿي چڪا آهن. شيخ طريقت، اميرِ اهلسنّت دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه اسان کي زبان جي حفاظت جي باري ۾ ڪيئي مَدني اِنعامات عطا ڪيا آهن: مثال طور هڪ مدني انعام ۾ فرمائن ٿا: ڇا اڄ توهان ڪنهن کان اهڙا فضول سوال تہ نہ ڪيا جن جي ذريعي مسلمان عمومًا ڪوڙ جي ڪبيره گناهہ ۾ مبتلا ٿي ويندا آهن. (مثلاً بنا ضرورت جي پڇڻ توهان کي اسان جو ڪاڏو پسند آيو؟ وغيره) هڪ مدني انعام آهي: ڇا اڄ توهان (گهر يا ٻاهر) ڪنهن تي تهمت تہ نہ لڳائي؟ ڪنهن جو نالو تہ نہ بگاڙيو؟ ڪنهن کي گارگند تہ نہ ڪئي؟ اهڙي طرح هڪ مدني انعام آهي: ڇا اڄ توهان کي ڪوڙ، غيبت، چُغلي، حسد، تڪبر ۽ واعدي خلافي کان بچڻ ۾ ڪاميابي حاصل ٿي؟ هڪ مدني انعام آهي: ڇا اڄ توهان زبان جو قفل مدينہ لڳائيندي فضول گوئي کان بچڻ جي عادت بڻائڻ لاءِ ڪجهہ نہ ڪجهہ اشاري سان ۽ گهٽ ۾ گهٽ 12 ڀيرا لکي ڪري گفتگو ڪئي؟

غور ڪريو! بيان ڪيل مدني انعامات مان هر هڪ زبان جي حفاظت جي باري ۾ آهي. اسان کي بہ فُضول گوئي کان پيڇو ڇڏائڻ ۽ خاموشي جي عادت

ناهڻ جي لاءِ روزانو گهٽ مان گهٽ 4 ڀيرا لکي ڪري گفتگو ڪرڻ گهرجي، جيڪڏهن ڪوشش ڪنديون سين ته آهسته آهسته هر ڳالهه لکي ڪري ڪرڻ جي عادت ٻڌجي ويندي پر لکي ڪري گفتگو ڪرڻ وقت به هن ڳالهه جو لحاظ رکڻ بيحد ضروري آهي ته اهي ڳالهيون فُضول نه هجن ڇوته فُضُول ڳالهه لکي ڪري ڪرڻ به منع آهي.

الله ڪريم اسان کي فضول ۽ بيهوده ڳالهين کان بچڻ جي توفيق عطا فرمائي ۽ پنهنجي زبان کي ذڪر ۽ درود سان تر رکڻ جي سعادت نصيب فرمائي. اٰمِين بِجَاهِ النَّبِيِّ الْاَمِين صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم

بچیں بے کار باتوں سے پڑھیں اے کاش کثرت سے

ترے محبوب پر ہر دم دُرودِ پاک ہم مولیٰ

ہماری فالتو باتوں کی عادت دُور ہو جائے

لگائیں مُستقل قفلِ مدینہ لب پہ ہم مولیٰ

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيْب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

مجلس مدني انعامات

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ دعوتِ اسلامي سڄي دُنيا ۾ مسلمانن کي گناهن کا بچائڻ ۽ نيڪين جي راهه تي آڻڻ جي لاءِ مصروف عمل آهي انهيءَ مدني ڪم کي وڌيڪ بهتري لاءِ ڪم وبيش 104 شعبن (Departments) ۾ نيڪي جي دعوت عام ڪرڻ جي لاءِ ڪوشش ڪري رهي آهي، انهن شعبن مان هڪ شعبو ”مجلس مدني انعامات“ به آهي. هن مجلس جو بنيادي مقصد اسلامي ڀائرن، اسلامي ڀينرن،۽ جامعاتُ المدينه و مَدارِسُ المدينه جي شاگردن ۽ شاگردياڻين کي باعمل بنائڻ جي لاءِ ۽ انهن کي مدني انعامات تي عمل جي ترغيب ڏيارڻ آهي، شيخ طريقت، اميرِ اهلسنّت دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه فرمائن ٿا: ڪاش!

ڀين فرض ۽ سُنتن جي بجا آوري سان گڏوگڏ تمام اسلامي ڀائر ۽ اسلامي ڀينرون انهن مَدَني انعامات کي بہ پنهنجي زندگي جو دستورُ العَمَل بڻائي وٺن ۽ تمام ذمّہ دارانِ دعوتِ اسلامي بہ پنهنجي پنهنجي حَلقي ۾ انهن (مَدَني انعامات جي رسالن) کي عام ڪن ۽ هر مسلمان پنهنجي قَبر ۽ آخِرت جي بهتري جي لاءِ انهن مَدَني اِنعامات کي اِخلاص سان اپنائي الله عَزَّ وَجَلَّ جي فضل و ڪرم سان جَنّتُ الفردوس ۾ مَدَني حبيب صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جو پاڙيسري بڻجڻ جو عظيم ترين انعام ماڻي. اچو! اسان بہ نيڪي جي ڪمن ۾ وڌ کان وڌ حصو وٺون ۽ مدني انعامات تي نہ صرف پاڻ عمل ڪريون بلڪ ڀين اسلامي ڀينرن کي بہ انهن جي ترغيب ڏياريندڀون سين. اِنْ شَآءَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

بيان جو خُلاصو

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! اَلْحَمْدُ لِلّٰه عَزَّوَجَلَّ اڄ اسان فُضُول گوئي کان بچڻ ۽ زبان جو قفلِ مدينہ لڳائڻ جي اهميت ۽ فائدي جي باري ۾ بيان ٻڌڻ جي سعادت حاصل ڪئي، يقيناً

- زبان جي حفاظت ڪرڻ سان الله ڪريم جي رضا نصيب ٿيندي آهي.
- زبان جو قفلِ مدينہ لڳائڻ جي برڪت سان سلامتي نصيب ٿيندي آهي.
- خاموشي سڀ کان اعليٰ عبادت آهي.
- خاموشي عقل مند جي زينت آهي.
- فُضُول گوئي کان بچڻ واري کي حڪمت ۽ دانائي عطا ڪئي ويندي آهي.
- گهڻو ڳالهائڻ ۽ فضول ڳالهين جي عادت هلاڪت جو سبب بڻجي ويندي آهي.
- فضول ۽ بيهوده ڳالهيون ربِّ ڪريم کي ناپسند آهن.

الله ڪريم اسان کي فُضُول گفتگو کان بچندي زبان جو قُفلِ مدينہ لڳائڻ جي توفيق عطا فرمائي. اٰمين بِجاه النّبِي الْاَمين صَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ

www.dawateislami.net

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

پياريون پياريون اسلامي ڀينرون! بيان کي ختم ڪندي سنّت جي فضيلت ۽ ڪجھ سنّتون ۽ آداب بيان ڪرڻ جي سعادت حاصل ڪريان ٿي، تاجدار رسالت، شهنشاهِ نُبُوَّت، مصطفيٰ جانِ رحمت صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّمَ جو فرمان جنّت نشان آهي: جنهن منهنجي سنّت سان محبت ڪئي ان مون سان محبت ڪئي ۽ جنهن مون سان محبت ڪئي اهو جنّت ۾ مون سان گڏ هوندو.

(مشكاة الصابيح،كتاب الايمان،باب الاعتصام بالكتاب والسنة،۹۷/۱،حديث:۱۷۵)

صَلُّوْا عَلَى الْحَبِيب! صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلٰى مُحَمَّد

ڳالھ ٻولھ ڪرڻ جون سنتون ۽ آداب

اچو! شيخ طريقت، امير اهلسُنَّت دَامَتْ بَرَكَاتُهُمُ الْعَالِيَه جي رسالي ”101 مَدَني گل“ مان ڳالھ ٻولھ ڪرڻ جون سنتون ۽ آداب ٻڌو:

◈ مسڪرائي ۽ خوش اخلاقيءَ سان ڳالھ ٻولھ ڪيو ◈ مسلمانن جي دلجوئي جي نيّت سان ننڍن سان شفقت وارو ۽ وڏن سان ادب وارو لهجو اختيار ڪيو. ◈ رڙيون ڪري ڳالهائڻ کان حد درجہ احتياط ڪيو.◈ ڪٿي هڪ ڏينهن جو ٻار هجي سنين نيتن سان ان سان بہ اوهان توهان سان گفتگو ڪرڻ جي عادت بڻايو، اوهان جا اخلاق بہ اِنْ شَآءَاللّٰه عَزَّوَجَلَّ پيلا ٿيندا ۽ ٻار بہ آداب سکندو. ◈ ڳالھ ٻولھ ڪرڻ وقت پردي جي جاءِ تي هٿ لڳائڻ، آڱرين سان بدن تان مير لاهڻ، ٻين جي سامهون بار بار نڪ کي هٿ لڳائڻ، يا نڪ يا ڪن ۾ آڱر وجهڻ، ٿڪ اڇلائڻ سني ڳالھ ناهي ◈ جيستائين ٻيو ڳالهائي اطمينان سان ٻڌو، ان جي ڳالھ ڪٽڻ کان بچو ۽ ڳالھ ٻولھ دوران ٺهڪ ڏيڻ کان بچو ڇوتہ ٺهڪ لڳائڻ سنت مان ثابت ناهي. ڳالهائڻ وقت هميشہ ياد رکو تہ وڌيڪ ڳالهيون ڪرڻ سان رعب ختم ٿي ويندو آهي. ◈ ڪنهن سان ڳالھ ٻولھ ڪجي تہ ان جو ڪو صحيح مقصد بہ هئڻ گهرجي ۽ هميشہ مخاطب جي ظرف ۽ ان

جي نفسيات جي مطابق ڳالهه ڪئي وڃي. ◈ بدزباني ۽ بي حيائي جي ڳالهين کان هر وقت پرهيز ڪريو، گارگند کان بچندا رهو ۽ ياد رکو ته ڪنهن مسلمان کي بنا اجازتِ شرعي گار ڏيڻ حرامِ قطعي آهي. (فتاوٰی رضويہ، ۲۱/۱۲۷) ۽ بي حيائي جي ڳالهه ڪرڻ واري تي جنّت حرام آهي. تاجدار مدينه صَلَّى اللهُ تَعَالٰى عَلَيْهِ وَاٰلِهٖ وَسَلَّم فرمائن ٿا: ”اُن شخص تي جنت حرام آهي جيڪو فُحش گوئي (بي حيائي جي ڳالهه) کان ڪم وٺي ٿو.“ (کتابُ الصَّمْت مع موسوعۃالامام ابن ابی الدنیا، ۲۰۴/۷ حديث: ۳۲۵)

صَلُّوْا عَلَی الْحَبِیب! صَلَّی اللهُ تَعَالٰی عَلٰی مُحَمَّد

طرح طرح جون هزارين سنتون سکڻ جي لاءِ **مڪتبة المدينه** جي شايع ٿيل ڪتاب 312 صفحن تي مشتمل ڪتاب ”بهار شريعت“ **حصو** 16 ۽ 120 صفحن جو ڪتاب ”سنتيں اور آداب“ ان کان علاوه امير اهلسنت جا به رسالا ”101مدني گل“ ۽ ”163مدني گل“ مڪتبة المدينه جي بستي تان هديو ڏئي حاصل ڪيو ۽ پڙهو.

www.dawateislami.net